

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 4/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av polislagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 13 mars 2001 en proposition med förslag till lag om ändring av polislagen (RP 20/2001 rd) till förvaltningsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet

(GrUU 11/2001 rd) ingår som bilaga till detta betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Janne Kerkelä, inrikesministeriet
- lagstiftningsrådet Ilari Hannula, justitieministeriet.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås de ändringar i polislagen som föranleds av att Finland ansluter sig till Schengenavtalen om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna samt med dem sammanhängande avtal.

Enligt Schengenkonventionen kan behöriga tjänstemän i vissa fall fortsätta förföljandet av en person som misstänks för brott på en annan stats territorium, om förföljandet påbörjats på det egna landets territorium. I de fall som anges i konventionen är det också möjligt att fortsätta observationen av en person som misstänks för brott på en annan stats territorium, om observationen påbörjats på det egna landets territorium.

I polislagen föreslås regler för de befogenheter som en främmande stats polisman har på Fin-

lands territorium enligt bestämmelserna i Schengenkonventionen. Förslaget om befogenheter motsvarar bestämmelserna om gränsöverskridande förföljande i artikel 41 i Schengenkonventionen. I polislagen föreslås också bestämmelser om observation som fortsätter över gränsen och om förutsättningarna för en sådan observation enligt artikel 40 i Schengenkonventionen.

Samtidigt föreslås i polislagen en del andra, företrädesvis tekniska ändringar, som hänför sig till utfärdande av rättsnormer på lägre nivå än lagar. Regeringen föreslår att lagen om ändring av polislagen från juli 1998 med samma innehåll som den nu aktuella lagen upphävs som onödig.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Riksdagen antog vid riksmötet 1998 de internationella förpliktelserna för Finlands anslutning till det så kallade Schengenregelverket om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna. Samtidigt antog riksdagen en lag om godkännande av vissa bestämmelser i dessa förpliktelser som hör till området för lagstiftningen och lagar om ändring av polislagen (493/1995) och vissa andra lagar som behövdes för genomförandet av Schengenregelverket (RP 20/1998 rd — RSV 62/1998 rd). Det var meningen att det skulle utfärdas en förordning om att lagarna träder i kraft samtidigt som Finland börjar tillämpa Schengenregelverket.

Schengenregelverket har senare genom Amsterdamfördraget införlivats med gemenskapsrätten. I enlighet med Amsterdamfördraget har Europeiska unionens råd beslutat att Finland skall börja tillämpa Schengenregelverket den 25 mars 2001. Regelverket börjar tillämpas i Finland direkt utifrån ett beslut av EU-rådet och därför behövs inte längre den tidigare antagna lagen om ikraftträdelsen av vissa bestämmelser.

Däremot är det fortfarande på sin plats att lagarna om det nationella genomförandet av Schengenregelverket träder i kraft. Lagen från 1998 om ändring av polislagen kan dock inte längre införas genom förordning som sådan, eftersom de bestämmelser som föreslogs bli ändrade har ändrats genom en lag om ändring av polislagen (21/2001), som trädde i kraft den 1 mars 2001. Av denna anledning föreslår regeringen nu bestämmelser om befogenheter för främmande staters polismän på Finlands territorium enligt artikel 40 och 41 i Schengenkonventionen. De nu aktuella ändringarna i polislagen (22 a och 30 a §) motsvarar i sak lagen av den 10 juli 1998 om ändring av polislagen. Regeringen har i propositionen tagit hänsyn till de ändringar riksdagen godkände i den tidigare propositionen (RP 20/1998 rd — RSV 62/1998 rd) samt effekterna av att Amsterdamfördraget trädde i kraft den 1 maj 1999.

Av de orsaker som framgår av propositionens motivering och med stöd av erhållen utredning finner utskottet förslaget behövligt och angeläget. Utskottet tillstyrker lagförslaget med anmärkningarna och ändringsförslagen nedan.

Detaljmotivering

6 a §. Uniform (Ny). Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande att det är på sin plats att polislagen kompletteras med grundläggande bestämmelser om polismäns skyldighet att bära uniform, eftersom lagen saknar en uttrycklig bestämmelse om detta.

Förvaltningsutskottet föreslår att i lagen tas in en ny 6 a § om polisuniform, som i sak i rätt hög utsträckning bygger på 19 § polisförordningen (1112/1995), som följer:

"En polisman som nämns i 1 § polisförordningen (1112/1995), en överväktare och en väktare skall vid tjänsteutövning bära uniform, om inte uppdragets art eller karaktär kräver något annat.

Uniform får utom vid tjänsteutövning också bäras vid resor i anknytning till tjänsteutövning och när personen representerar polisen. Beslut om användning av uniform i andra sammanhang fattas av respektive enhets chef.

Tillstånd att bära polisuniform vid teaterföreställningar eller andra motsvarande evenemang ges av chefen för polisinrättningen i respektive härad."

Enligt det föreslagna 1 mom. skall en i 1 § polisförordningen (1112/1995) nämnd polisman och en överväktare och en väktare i regel bära uniform vid tjänsteutövning. Polismän och väktare som arbetar inom polisförvaltningen utövar vid tjänsteutövningen offentlig makt, som utåt bland annat kännetecknas av uniform. Genom att bära uniform markerar polisen att han eller hon är i tjänst och därmed är skyldig att hjälpa människor inom sitt uppgiftsområde och ingripa i brott och förseelser. Av denna orsak bör polismän som deltar i uttryckningar, verksamhet för att förhindra brott och störningar, trafikövervak-

ning och närpolisverksamhet i regel bära uniform vid tjänsteutövning.

Om uppdragets art eller karaktär kräver det kunde det vara möjligt att avvika från skyldigheten att bära uniform. Detta skulle komma i fråga bland annat i uppgifter i anknytning till spaning, brottsbekämpning och brottsutredning, samarbete med intressegrupper samt delgivningar. Också diskretion kan i vissa fall kräva en annan klädsel än polis- eller väktaruniform. Här blir det fråga om att överväga från fall till fall. Bestämmelser om vem som får besluta om att uniformsskyldigheten inte behöver följas när villkoren ovan uppfylls kommer att utfärdas genom statsrådsförfordning.

I 2 mom. föreskrivs för tydlighetens skull att polis- och väktaruniform förutom vid tjänsteuppdrag också får användas under resor i anknytning till tjänsteuppdrag och när bäraren representerar polisen. Med resa i anknytning till tjänsteuppdrag avses dels uttryckliga tjänstesor, dels resor mellan polismannens hem och tjänsteutövningsställe. Med representation avses i detta sammanhang representation såväl i anknytning till polismannens tjänst som till polisorganisationen.

En polisman eller en väktare får använda uniform också i andra sammanhang än bara vid tjänsteutövning eller därmed jämförlig verksamhet. Denna bestämmelse kunde exempelvis gälla privata tillställningar, typ bröllop, begravning eller bemärkelsedag för en nära anhörig eller en person från en intressegrupp. Tillstånd att bära uniform vid en sådan tillställning ges av chefen för respektive enhet. Med respektive enhet avses den polisenhet, det nödcentralsverk eller den statliga nödcentral där polismannen arbetar. Tillståndsförfarandet avser att bland annat borga för att polis- eller väktaruniformen inte används för att främja personliga intressen. Samtidigt utgör det en garanti för att rollen som polisman eller väktare hålls isär från rollen som privatperson.

Vid teaterföreställningar och i andra likartade sammanhang, exempelvis vid filminspelningar, behövs ofta polisuniformer. Utskottet föreslår

att chefen för polisinrättningen i respektive härad skall få rätt att med stöd av 3 mom. bevilja tillstånd att använda polisuniform i sådana sammanhang. När tillståndet beviljas kan nödvändiga villkor och begränsningar inkluderas.

22 a §. Befogenheter för en främmande stats polisman. När det gäller befogenheter för främmande staters polismän föreslås i propositionen att i polislagen görs smärre korrigeringar, företrädesvis av teknisk karaktär. Förslagen avviker i sak inte från de tillägg i polislagen som riksdagen redan 1998 godkände och som berodde på Schengenkonventionen. Grundlagsutskottet påpekar i sitt utlåtande att det i paragrafen ingår en allmän hänvisning till internationella avtal som är bindande för Finland men anser att lagrummet direkt bör hänvisa till "Schengenregelverket". Förvaltningsutskottet föreslår att 22 a § 1 mom. ändras på det sätt grundlagsutskottet framhåller.

30 a §. Observation utförd av främmande stats polisman. Med hänvisning till det som sägs under 22 a § föreslår utskottet en likadan ändring i 30 a § 1 mom.

54 §. Närmare bestämmelser. Utskottet föreslår att orden "skyldighet att bära tjänsteuniform" i slutet av 54 § 1 mom. 1 punkten stryks, eftersom utskottet föreslår att polislagen skall kompletteras med en ny 6 a § om skyldighet att bära uniform. Därmed är det inte längre nödvändigt att närmare föreskriva om uniformsskyldighet. Uttrycket "användning av tjänsteuniform" kvarstår i paragrafen.

Utskottet anser det vara på sin plats att polismannens namn finns utsatt på uniformen också i framtiden, om inte något annat följer av uppdragets speciella karaktär.

Lagstiftningsordning

Enligt utlåtandet från grundlagsutskottet (GrUU 11/2001 rd) kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår förvaltningsutskottet vördsamt

att lagförslaget godkänns med följande ändringar:

Lag**om ändring av polislagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen av den 7 april 1995 (493/1995) 52 § och 54 § 2 och 3 mom., sådana de lyder i lag 21/2001 samt
fogas till lagen nya 6 a, 22 a och 30 a § som följer:

6 a § (Ny)**Uniform**

En polisman som nämns i 1 § polisförordningen (1112/1995), en överväktare och en väktare skall vid tjänsteutövning bära uniform, om inte uppdragets art eller karaktär kräver något annat.

Uniform får utom vid tjänsteutövning också bäras vid resor i anknytning till tjänsteutövning och när personen representerar polisen. Beslut om användning av uniform i andra sammanhang fattas av respektive enhets chef.

Tillstånd att bära polisuniform vid teaterföreställningar eller andra motsvarande evenemang ges av chefen för polisinsrättningen i respektive härad.

22 a §**Befogenheter för en främmande stats polisman**

En i artiklarna 40 och 41 i tillämpningskonventionen om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, nedan Schengenkonventionen, avsedd polisman i en stat som tillämpar Schengenregelverket, har rätt att på finskt territorium förfölja en förbrytare som på

polismannens eget lands territorium ertappats på bar gärning eller vid ett flyktförsök, samt att gripa den flyende och utföra en säkerhetsvisitation enligt vad som bestäms i *Schengenregelverket* som är bindande för Finland. I fråga om stannande av fordon och säkerhetsvisitation gäller dessutom vad som annars föreskrivs i 21 § 1 mom. och 22 § 1 och 5 mom. i denna lag.

(2—4 mom. som i RP)

30 a §**Observation utförd av främmande stats polisman**

En i artikel 40 eller 41 i Schengenkonventionen avsedd polisman i en stat som tillämpar Schengenregelverket har rätt att fortsätta observationen eller den tekniska observationen av en person på finskt territorium, i syfte att klarlägga ett brott enligt vad som bestäms i *Schengenregelverket* som är bindande för Finland, om observationen påbörjats på det egna landets territorium. Dessutom förutsätts att en finsk polisman inte omedelbart kan fortsätta observationen eller den tekniska observationen på finskt territorium.

(2 mom. som i RP)

52 §
(Som i RP)

54 §

Närmare bestämmelser

— — — — —
Genom förordning av statsrådet föreskrivs om
1) polismännens polisetiska ed, polisens
funktionella ledningsförhållanden, en polis-
mans tjänstgöringsskyldighet, en polismans
skyldighet att anmäla sig för tjänstgöring och om

försättande av en polisman i beredskap, särskil-
da uppgifter i samband med polisundersökning i
vissa fall, förfarandet vid ansökan om och utbe-
talning av ersättningar enligt 47 §, polisens em-
blem (*utesl.*) och användning av tjänsteuniform
och tjänstemärke och beväpning,
(2 mom. 2 och 3 punkten samt 3 mom. som i
RP)

—————
Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 20 mars 2001

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Pertti Turtiainen /vänst
medl. Nils-Anders Granvik /sv
Rakel Hiltunen /sd
Esko Kurvinen /saml
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /fkf
Paula Lehtomäki /cent

Hannes Manninen /cent
Heli Paasio /sd
Aulis Ranta-Muotio /cent
Pekka Ravi /saml
Petri Salo /saml
Arto Seppälä /sd
Kari Urpilainen /sd (delvis).

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Ossi Lantto.